

SUVREMENI KATEHETSKO-VJERONAUČNI TRENUTAK U HRVATSKOJ

Razgovarala Snježana Kraljević

ĐURO HRANIĆ

Strossmayerov trg 6
31400 Đakovo

Primljeno:
3. 3. 2007.

Stručni članak

UDK

37.014.523

(497.5)

262.12:268]

(497.5)

Sažetak

Predsjednik Vijeća HBK za katehizaciju, mons. Đuro Hranić, ukazuje na neke vidove aktualne katehetske situacije u Republici Hrvatskoj. Prigodom petnaeste obljetnice ponovnog uvođenja vjeronauka u javne škole u Republici Hrvatskoj, autor razmatra što je učinjeno tijekom proteklih petnaest godina, kao i ono što se radi danas i na čemu treba raditi u neposrednoj budućnosti. Vijeće HBK za katehizaciju je savjetodavno tijelo Hrvatske biskupske konferencije koje svojim radom prati unutarnje katehetsko područje Katoličke crkve i kvalitetnu provedbu katoličkog vjeronauka u školi i vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama. Vijeće ujedno želi promicati i suradnju s katolicima hrvatskoga jezičnog područja u susjednim zemljama kao i s ostalim biskupskim konferencijama u Europi. Da bi se to postiglo, važna je suradnja i koordinacija nacionalnog i biskupijskih katehetskih ureda. Jedno od posebno zahtjevnih područja je promicanje cjeloživotnog odgoja i obrazovanja školskih vjeroučitelja i župnih kateheta. Naravno, pozornost je upravljena i prema koordinaciji i promicanju župne kateheze te obiteljskog vjerskog odgoja djece i mladih. U svemu tome važno je i iskustvo katehetskog rada i djelovanja u autorovoj matičnoj, Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji. Ključne riječi: Vijeće HBK za katehizaciju, župna kateheza, školski vjeronauk

KATEHETSKA ANGAŽIRANOST NA BISKUPIJSKOJ RAZINI

Kateheza: *Poštovani Oče biskupe, Vi ste četvrti biskup iz Đakovačke i Srijemske biskupije koji je preuzeo vodstvo Vijeća HBK-a za katehizaciju. Naime, Đakovačka i Srijemska biskupija odavna je poznata po posebnom angažmanu na katehetskom području, s iznimnom ulogom biskupa – Bäuerlaina, Kosa i Srakića. Nastaviti graditi na njihovim iskustvima sigurno je čast, ali i velika obveza? Vaš prethodnik, biskup đakovački i srijemski, dr. Marin Srakić ostavio je dobre temelje za daljnji rad.*

Mons. Hranić: Đakovačka i srijemska biskupija uistinu zahvaljuje Božjoj providnosti na svemu ostvarenom u životu i radu biskupa Stjepana Bäuerlaina i Ćirila Kosa te na onome što u ove dane ostvaruje po djelovanju biskupa Marina Srakića. Iстина, tu su i brojni marljivi i samozatajni svećenici. Biskup ne može puno bez svećenika. Mnogi plodovi rada i nastojanja naših biskupa, na različitim područjima života biskupije, osjećaju se, vide te trajno ubiru. Jedno od tih područja je i njihova svesrdna katehetska angažiranost na biskupijskoj razini. Nakon Drugoga vatikanskog sabora, u vrijeme cjelokupne obnove liturgijskoga

i pastoralnoga života Crkve na ovim područjima, rad biskupa Bauerleina na katehetskom području i danas je od neprocjenjive važnosti za ovo područje života i rada Crkve, ne samo na biskupijskoj nego i na nacionalnoj razini. Biskup Bäuerlain, koji već kao profesor u Đakovu pokazuje ljubav prema katehatici kao znanosti te katehezi kao konkretnom naviještanju riječi Božje, organizira i onaj način katehetske izobrazbe koji danas primjećujemo u okviru sustava početne i trajne izobrazbe vjeroučitelja i kateheta na biskupijskoj ili nacionalnoj razini. Upravo ta njegova ljubav i angažiranost u tom području rada obvezuje ga kasnije i kao predsjednika Vijeća za katehizaciju pri nekadašnjoj Biskupskoj konferenciji Jugoslavije. Izrada prvoga Direktorija za katehezu i katekizama kao katehetskih pomagala, organizacija susreta kateheta na nacionalnoj razini, želja za stručnim suradnicima na tom području te njegova otvorenost prema nužno potrebnoj suradnji kao i praćenje katehetskih gibanja na području Europe općenito, davali su vremenu nakon Drugoga vatikanskog sabora sigurnost u koracima koje je Crkva hrabro činila. Bio je to svijetli katehetski trenutak u našoj Crkvi. Biskup Ćiril Kos, nastavljajući rad svoga prethodnika u službi predsjednika Vijeća za katehizaciju, okuplja oko sebe ne samo stručnjake katehetskoga i pastoralnoga područja nego i stručnjake svih teoloških disciplina, koji u okviru katehetskih škola od polovice sedamdesetih godina prošloga stoljeća raspravljaju, stvaraju i žive za rad Crkve toga vremena. Katehetska djelatnost toga doba bila je majka toga vremena. I plodovi toga vremena su mnogobrojni. Dokument Biskupske konferencije »Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri«, katekizmi odnosno priručnici za župnu katehezu, mnogi zbornici koji govore o radu i raz-

mišljanjima različitih katehetskih škola, prekrasna sjećanja mnogih sudionika tih škola... sve je to neiscrpno bogatstvo koje je biskup Ćiril posebno njegovao u svom osobnom svećeničkom i biskupskom životu, ali i u svom radu predsjednika Vijeća za katehizaciju. Vrijeme koje je nadolazilo bilo je vrijeme na koje se, barem što se tiče katehetskoga rada i života Crkve, nije gledalo kao na vrijeme straha i bojazni, nego kao na vrijeme novih izazova. Ti su novi izazovi nadošli s nastankom demokratske Republike Hrvatske. Danas, kada proslavljamo i petnaest godina katoličkog vjeronauka u školi, možemo reći da se upravo tim novim izazovima u radu Crkve, kroz prizmu njezina katehetskoga života, hrabro i razborito prilazi na temelju »staroga« bogatstva, koje je baštinjeno s katehetskih škola te katehetskoga rada Crkve do devedesetih godina prošloga stoljeća. Te su godine obilježene i radom biskupa Marina Srakića kao predsjednika Vijeća za katehizaciju.

Što reći o tom vremenu? Uvođenje katoličkog vjeronauka u škole i vjerskog odgoja u predškolske ustanove, objavljivanje novih vjeronaučnih udžbenika za osnovnu i srednju školu, nastajanje novih planova i programa za vjeronauk, izobrazba oko tri tisuće vjeroučitelja na našim crkvenim učilištima, potpisivanje Ugovora između Svete Stolicе i Republike Hrvatske, između Hrvatske biskupske konferencije i Vlade Republike Hrvatske, aktivni rad Vijeća za katehizaciju, organizacija sveukupnoga katehetskoga rada kroz Nacionalni katehetski ured HBK te kroz nad/biskupijske katehetske urede, kroz plan i program za župnu katehezu, a o mnogim drugim projektima da i ne govorim, sve su to znakovi i plodovi rada mnogih stručnjaka i drugih angažiranih crkvenih i drugih djelatnika, uz snažnu potporu i neumoran rad te staloženu mudrost i poštojanu nadu biskupa Marina Srakića.

Nastaviti graditi na iskustvima svih navedenih biskupa, predsjednika Vijeća, za mene je sigurno čast, ali – kao što se vidi iz rečenoga – silna i ogromna odgovornost. Svjestan činjenice da se u ovom području rada Crkve ništa ne gradi bez dobrih temelja, a oni su nam dani u svim tim prošlim desetljećima, znam da vrijeme koje dolazi pred nas stavlja i nove izazove. Upravo zahvaljujući svemu dosad učinjenomu, istinski se nadam da ću, uz pomoć mnogih stručnih i drugih suradnika, uspjeti nastaviti onim putem koji su izgradili i pokazali časni prethodnici.

VIJEĆE HBK ZA KATEHIZACIJU

Kateheza: *Tko su uz Vas članovi Vijeća za katehizaciju i što je sve uključeno u djelokrug njegova rada?*

Mons. Hranić: Vijeće za katehizaciju je savjetodavno tijelo Biskupske konferencije koje vodi brigu o mnogim područjima širokoga katehetskoga rada Crkve. Ono je sastavljeno od eminentnih stručnjaka katehetskih, ali i drugih teoloških disciplina, te onih osoba koje posebno svojim praktičnim katehetskom radom, na temelju osobnoga iskustva, pridonose kvalitetnijem radu Vijeća za katehizaciju. Osobno me raduje činjenica što su u Vijeću i priznati radnici s ovoga područja iz Bosne i Hercegovine, te Subotičke biskupije. To povezivanje jača njihov i naš rad, poboljšava njegovu kvalitetu, te omogućuje uzajamnu razmjenu iskustava i pružanje dragocjene pomoći.

Već se iz prethodnih riječi dade naslutiti koje su sve zadaće Vijeća za katehizaciju. Dok s jedne strane sve spomenuto ostaje stalna briga Vijeća, vrijeme u kojemu se nalazimo donosi sa sobom i nova područja oko kojih se Vijeće neminovno mora i želi angažirati. Tako rado spominjem da Vijeće zapravo trenutno djeluje na tri različite razine. Prva je ona koja, kroz prizmu raz-

ličityh aktivnosti, brižno i kritičkim okom promatra, razmišlja i predviđa daljnji rad na unutarnjem katehetskom području Crkve. Kad to kažem, mislim najprije na katehetski rad Crkve u okviru župnih zajednica, odnosno konkretnije na katehezu u župi. To je područje koje je, unatoč stalnoj brizi Vijeća, u posljednjih nekoliko godina nedostavno promovirano i na kojemu se sva snaga Crkve još mora pokazati.

Druga je razina rada Vijeća usmjerena prema daljnjoj kvalitetnoj provedbi katoličkoga vjeronauka u školi i vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama. Trenutna angažiranost mnogih katehetskih radnika u provedbi Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda u vjeronauku, priprema novih udžbenika i drugoga vjeronaučnog materijala, izobrazba vjeroučitelja kroz seminare i katehetske škole s naglašenom interdisciplinarnom tematikom, traženje najboljih puteva za još kvalitetniju provedbu vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama... sve su to zadaće koje Vijeće za katehizaciju, u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, te s Agencijom za odgoj i obrazovanje, brižno provodi.

Treća razina rada Vijeća, kako je na početku svoga mandata doživljam, jest usmjerenost prema intenzivnijoj suradnji s katolicima istoga hrvatskoga roda i jezika u nama susjednim zemljama, odnosno s biskupijama na području Bosne i Hercegovine te Republike Srbije. Smatram uistinu potrebnim istaknuti da Vijeće za katehizaciju, u okviru svoga rada, ima mnoge mogućnosti razvijanja suradnje s navedenim biskupijama za koje se čini da još nisu u potpunosti iscrpljene. I ne samo to. Dosađajna povezanost Vijeća za katehizaciju s mnogim drugim europskim crkvama, kroz različite simpozije, bila je uistinu živa. Vrijeme i put Republike Hrvatske istovremeno je vrijeme i put Crkve u Hrvatskoj, koja

je dok smo još živjeli u komunističkom sustavu, bila povezana s ostalim europskim zemljama te joj je sada tim više omogućeno da se kroz rad Vijeća za katehizaciju uključi u različite projekte Vijeća biskupskih konferencija Europe, te u radne procese drugih europskih biskupskih konferencija i institucija sličnih našem Vijeću za katehizaciju. Vjerujem da ćemo u razmjeni iskustava te stručnih i praktičnih promišljanja steći dobra i značajna iskustva za život i rad naše domovinske crkve. Mnoge se, naime, crkve u Europi nalaze pred sličnim ili istim pitanjima poput naših. Katehetska je djelatnost vrlo često stavljena pred slične ili iste izazove. Čini se da će u budućnosti biti potrebno, u konkretnijoj povezanosti s drugim crkvama, osluškiivati i tražiti mnoga rješenja na pitanja koja se danas postavljaju pred rad Vijeća za katehizaciju danas.

NACIONALNI KATEHETSKI URED I BISKUPIJSKI KATEHETSKI UREDI

Kateheza: *Kakva je i kolika uloga Nacionalnoga i biskupijskih katehetskih ureda?*

Mons. Hranić: Nacionalni katehetski ured, zajedno s nad/biskupijskim katehetskim uredima, od neizmjernoga je značenja za život i rad Crkve danas. Konkretna provedba svih odluka Vijeća, odnosno Hrvatske biskupske konferencije, u rukama su Nacionalnoga i nad/biskupijskih katehetskih ureda. Stalno praćenje provedbe školskoga vjeronauka i vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama, suradnja sa školama te s Ministarstvom znanosti, prosvjete i športa kao i njegovim institucijama koje prate rad škola, stalna briga oko trajne izobrazbe vjeroučitelja, usklađivanje programa rada ureda u svim nad/biskupijama, provedba napredovanja vjeroučitelja u predviđene službe, suradnja u raznim izvannastavnim područjima rada u okviru školskoga vjeronauka: natjecanja,

vjeronaučne olimpijade i drugo – sve su to zadaće svih nad/biskupijskih katehetskih ureda i Nacionalnoga katehetskoga ureda kao krovnog tijela.

Trenutna struktura katehetskoga djelovanja Crkve u Hrvatskoj uistinu je vrlo snažna. No, to još uvijek ne znači da su sva područja katehetskoga rada dobro i pokrivena ili, pak, da su na valjan način zaživjela. Ovdje najprije mislim na rad u župnim zajednicama, na organiziranje sustavne i raznovrsne župne kateheze, i to s osobitim naglaskom na katehetskom i širem evangelizacijskom radu s odraslim vjernicima. Tu su katehetski uredi pozvani daleko više surađivati s drugim ustanovama i pastoralnim institucijama svojih biskupija nego što je to slučaj kad je u pitanju školski vjeronauk. Snage koje imamo tek treba ozbiljnije usmjeriti prema župnoj katehezi. A to je ogromno područje s nizom zadaća i izazova.

Koliko je Hrvatskoj biskupskoj konferenciji stalo do svih područja katehetskih zbivanja pokazuje i činjenica da se unutar Nacionalnoga katehetskog ureda nalazi i tzv. institucija viših savjetnika, odnosno određeni broj kvalitetnih i kompetentnih stručnjaka i katehetskih djelatnika, koji opet – stvarajući mrežu s nad/biskupijskim institucijama – vode brigu o različitim područjima rada Crkve: od predškolskoga vjerskog odgoja, preko brige za odgoj osoba s posebnim potrebama i drugih područja rada pa sve do izdavanja katehetske i teološke literature. Zahvaljujući uistinu Nacionalnom katehetskom uredu, Vijeće za katehizaciju uspjeva redovito pratiti i promovirati rad Crkve i na tim područjima. Valja spomenuti da je danas rad svake pojedine nad/biskupije nezamisliv bez aktivnoga i kompetentnoga katehetskog ureda. Posljednjih se godina posebno pokazuje značenje tih institucija za život i rad pojedinih nad/biskupija, ali i Biskupske konferencije.

Neke su od nad/biskupija zahvaljujući i impulsima Nacionalnoga katehetskoga ureda, a uz svesrdnu podršku i rad nad/biskupijskih katehetskih ureda, organizirale i sustav doškolovanja pri crkvenim učilištima za katehete i katehisticu u župnim zajednicama. I ovaj je projekt, barem u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji, zaživio, te se prvi plodovi takvoga pristupa radu već mogu nazrijeti. U sveukupnom radu, kako Nacionalnoga, tako i nad/biskupijskih katehetskih ureda, Crkva u Hrvatskoj na prepoznatljiv način nastoji voditi brigu o navještaju Božje riječi i evanđelja svima: djeci, mladima i odraslima. Mnogi se takvi pokušaji Crkve događaju sustavno, primjerice u školskom vjeronauku i velikim dijelom u sakramentalnoj katehezi u župi, ali o nekima će se područjima katehetskoga rada još morati ozbiljnije promisliti i zdušno krenuti u njihovo ostvarenje.

NAŠA KATEHETSKA SADAŠNJOST I BUDUĆNOST

Kateheza: Vaš mandat traje pet godina. Na kojim se planovima i projektima trenutno najviše radi?

Mons. Hranić: Katehetska stvarnost, u koju sam kao predsjednik Vijeća zakoračio, prilično je složena. Ta se složenost očituje u mnogobrojnim projektima koji se provode, a o kojima sam već nešto rekao u okviru prethodnih odgovora. Tako se trenutno katehetski rada može uočiti u sustavnoj suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, kao i s Agencijom za odgoj i obrazovanje. Ta se suradnja najprije zapaža u provedbi HNOS-a na širokom vjeronaučnom području. Takva provedba iziskuje reformu vjeronaučnih udžbenika i drugih pomagala za vjeronauk u osnovnoj školi, koja slijedi nakon promjene Plana i programa. Zahtjevi HNOS-a odnose se na vjeroučite-

lje, koji su, kao i drugi učitelji, pozvani kroz predviđene standarde biti sudionici izobrazbe na različitim područjima. Čini mi se da neću pretjerati ako kažem da se to u ovom trenutku radi vrlo razborito i sustavno. Ono oko čega Vijeće za katehizaciju posebno i stalno brine jest provedba HNOS-a, te reforma naših vjeronaučnih udžbenika, katehetskog sadržaja i načina rada, koji također doživljavaju svoju metamorfozu. U tom je procesu metamorfoza nužna. Svaki nagli prekid s dosadašnjom tradicijom katehetskoga rada naše Crkve bio bi pretenciozan. Stoga mi se barem u ovom trenutku čini da posebna zadaća Vijeća leži u tome da bdije nad tradicijom koja doživljava svoje dopuštene promjene, ali i da – sukladno zahtjevima Ministarstva – upravo u okvirima postojeće tradicije ugradi i standarde, prihvaćene argumentima pedagoške i didaktičke struke.

Nadalje, u kontekstu školskoga vjeronauka, Vijeće je iznova započelo proces organizacije i uređenja vjeronauka u srednjim školama. Osjetljivost školstva na tom području je u potpunosti svima nama jasna. Tako se u radu Vijeća, brižno i s vrlo dubokim osjećajem za vrijeme u kojemu živimo, promišlja o drugom satu vjeronauka u srednjoj školi, o novim vjeronaučnim udžbenicima i programu, kao i o postizanju većeg stupnja sustavnosti onih sredstava koja su neophodna za kvalitetno provođenje vjeronauka na toj razini. Nacionalni katehetski ured će, na poziv Vijeća, provesti stvarnu analizu vjeroučiteljskog kadra, te uz spomenute, osigurati i druge preduvjete za provedbu što kvalitetnijega vjeronauka u srednjoj školi.

U narednim godinama rada Vijeća, veoma živo područje njegovog interesa bi trebala biti župna kateheza, te priređivanje i izdavanje katehetskih priručnika za tu razinu djelovanja naše domovinske Crkve.

Isto tako ne smije biti zaboravljeno da Vijeće, uz druga vijeća HBK, kao i uz druge odbore, mora pomoći tražiti najbolja rješenja za one studente crkvenih učilišta koji se možda – zbog objektivnih okolnosti – neće biti u mogućnosti angažirati u okviru vjeronauka u školi.

Osobno mi se čini da, uz sve nadošle promjene, dolazi i vrijeme rada na novom i obnovljenom Direktoriju za katehezu na našem području. On bi trebao sadržavati odgovore na mnoga aktualna pitanja i na mnoga polazišta u katehezi općenito. Istovremeno, Direktorij bi trebao biti dokument u kojemu bi, uz opća katehetska pojašnjenja, trebali biti utvrđeni koraci za daljnje djelovanje Crkve na tom području.

VJEROUČITELJI SU BOGATSTVO NAŠE CRKVE

Kateheza: *Mjesto, uloga i značenje školskih vjeroučitelja? Kako doživljavate ostvarenja na planu skrbi oko njihova permanentnog obrazovanja, na nacionalnoj ili biskupijskoj razini (katehetske škole i sl.)?*

Mons. Hranić: Lik i osoba vjeroučitelja danas nezaobilazno je područje razmišljanja Crkve. Svjesni bogatstva koje tisuće vjeroučitelja u našoj Crkvi sa sobom nose, trajni su i živi briga Crkve za njihovu permanentnu izobrazbu, i pastoralno-katehetsku i duhovnu, te stalno propitivanje i traženje najboljega načina suradnje s vjeroučiteljima i na drugim područjima njihova angažmana unutar Crkve. U oduševljenju vjeroučitelja i njihovu pristupu katehetskom radu Crkva danas iznova nalazi snagu, nošenu Duhom, za obnovu sveukupnoga pristupa pastoralno-katehetskom djelovanju. Na tome im uistinu zahvaljujem. Što se tiče trajne izobrazbe vjeroučitelja na nacionalnoj i nad/biskupijskoj razini, ne bih se htio vraćati na promišljanja o strukturi i sustavu koji već postoje, a koji su u

funkciji izobrazbe vjeroučitelja, nego bih uistinu htio naglasiti da se njihova prisutnost na katehetskim školama na nacionalnoj razini, kao i sudjelovanje na drugim seminarima organiziranim na razini pojedinih nad/biskupija, uistinu može pohvaliti. Vjerujem da se u takvom sudjelovanju krije i odgovor na pitanje o kvaliteti pripremljenih katehetskih škola i seminara. Dok s ponosom gledam na sve to, ne zatvaram oči pred onim poteškoćama na koje, kao biskup, ali i kao predsjednik Vijeća, nailazim. Riječ je dakako o onim vjeroučiteljima koji svojim radom, a katkada i ponašanjem, nisu još dostigli zrelost pristupa naviještanju Riječi i dostojnom te kvalitetnom ophođenju s učenikom, odnosno čovjekom. Takvim se pojedinačnim primjerima uvijek pristupa s dubokim osjećajem zahvalnosti vjeroučitelju na sveukupnom angažmanu, no zajedno se s njim traže i novi i drukčiji oblici suradnje. Osobno mislim da Crkva u vjeroučiteljima vidi novu snagu navjestitelja, koji na konkretnom mjestu i u konkretno vrijeme bivaju pozvanima biti odvjetnicima učenika na njihovu putu traženja mnogih odgovora na životna pitanja.

ŽUPNA KATEHEZA I NJEZIN DOPRINOS ŽIVOJ I ZRELOJ OSOBNJ VJERI

Kateheza: *Župna kateheza koja je u prvom redu sakramentalna, treba zahvatiti što šire slojeve vjernika, a ne samo one koji se pripremaju za slavljenje pojedinačnoga sakramenta. Govori se da je župna kateheza u nas u svojevrsnoj krizi. Je li to istina? Ako jest, što se misli poduzeti u tom smjeru?*

Mons. Hranić: Redovito mjesto rađanja i rasta vjernika u vjeri je župna zajednica. Stanje župne kateheze u pojedinoj župnoj zajednici je, stoga, odraz i slika njezine

vitalnosti i njezinih evangelizacijskih nastojanja. Tek se kroz župnu katehezu dolazi do iskustva duboke osobne vjere, povjerenja u Boga, do vjerničkoga molitvenog predanja njemu i sakramentalnog zajedništva s njime, do svijesti o vlastitoj crkvenosti i osobnoj suodgovornosti u poslanju Crkve, do iskustva kršćanskoga i crkvenog zajedništva koje ohrabruje za kršćanski angažman u vlastitoj zajednici te podržava i nosi u zahtjevnom svjedočanstvu kršćanskih vrednota u društvu. Crkva je poslana u svijet da u profani i sekularizirani svijet unosi iskustvo voljenosti od Boga, njegove očinske prisutnosti i spasenjske Božje ljubavi, te da u prizemnoj sekulariziranoj horizontali izdiže vrijednosnu vertikalnu. Do osobne žive i zrele vjere, koja potiče na ostvarenje spasenjskog poslanja Crkve u svijetu, ne može se doći niti se u ostvarenju toga poslanja u svijetu može ustrajati bez župne kateheze, bez iskustva crkvenog zajedništva, bez sakramentalnog života i mistagoškog poniranja u milost primljenih sakramenata. Zato mi sve više osjećamo i važnost kateheze odraslih vjernika. U Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji smo kroz Drugu biskupijsku sinodu došli do zaključka da rad s odraslima (a na prvom mjestu s mladim bračnim parovima i roditeljima, s prosvjetnim radnicima, s mladim intelektualcima te sa studentima i djelatnicima u kulturi i društvenom životu) treba biti naš prioritet u razdoblju koje je pred nama. Župna kateheza i liturgija su mjesto rađanja i rasta Crkve.

Naša je Crkva bila jedna od onih koja je za vrijeme nakon Drugoga vatikanskog sabora pa sve do devedesetih godina prošloga stoljeća imala organiziranu i živu katehezu. Baština vjere, od koje i danas naši vjernici žive, plod je upravo takvoga načina rada Crkve. Iako je ona prvenstveno bila sakramentalne naravi, odnosno bila je u

funkciji pripreme na sakramente, dok su druga područja kateheze i tada bila nedostatno razrađena, ipak je pristup sakramentalnoj župnoj katehezi bio vrlo kvalitetan, sustavan i za vjernike poticajan. Danas je i pred župnu katehezu stavljeno mnogo toga oko čega nam valja uvijek iznova razmišljati, ali i ne samo razmišljati.

Uvođenjem katoličkog vjeronauka u škole, kateheza u župi kao da je otišla u drugi plan. Naravno, to nije bila namjera Crkve, no okolnosti u kojima smo se našli, kao i organizacija vjeronauka u školi na različitim razinama koja je angažirala gotovo sve one koji su dotad bili aktivni u župnoj katehezi, iscrpile su snage te je župna kateheza u mnogim sredinama bila svedena na minimum. Danas, kad katolički vjeronauk u školi korača sigurnim koracima i kad su u škole došli mnogi vjeroučitelji laici te su svećenici u tom smislu sve rastećeniji, ponovno se vraćamo župnoj katehezi. Uz vjeronauk u školi, ona dobiva ono mjesto koje nije niti smjela izgubiti te postaje i mora biti prioritet rada Crkve, a onda i prioritet promišljanja Vijeća za katehizaciju te drugih institucija odgovornih za pastoralno-katehetsko područje.

Čini se da se, kad je riječ o župnoj katehezi, nalazimo pred višesložnim područjem razmišljanja. Najprije je tu traženje odgovora na pitanje je li u nas župna zajednica uistinu izvor i cilj kateheze. Kad bismo, pomalo olako, htjeli dati odgovor na to pitanje, možda bi nam poslužila misao talijanskoga katehetskog radnika Soravita, koji kaže: »Kakvo ti je euharistijsko slavlje, takva ti je župna zajednica.« Drugim riječima, mnoga područja aktivnog i živog rada u župnoj zajednici (liturgijsko, karitativno, pastoralno...), odraz su dobre i kvalitetne (i ne samo, ali vrlo često) župne kateheze. Nadalje, mnogima se još uvijek čini da je zadaću župne kateheze preuzeo vjero-

nauk u školi te da je župna kateheza dodatno opterećenje djece i mladih, roditelja i pastoralnih radnika. No, tko bolje poznaje program vjeronauka u školi, kao i program HBK za župnu katehezu, taj će uvidjeti da su oni međusobno povezani i komplementarni, ali nikako ni jedno područje rada nije drugomu preuzelo zadaću niti smisao postojanja. Školski vjeronauk omogućuje kvalitetniju i sveobuhvatniju župnu katehezu, ali je nikad ne može i neće moći zamijeniti. Istodobno, čini se da se mnogi svećenici s jedne strane, ali i aktivni katehete i katehistice s druge strane, još uvijek ne snalaze baš najbolje pri otkrivanju i upoznavanju sadržaja i oblika župne kateheze te je reduciraju na nepotrebnu i opterećujuću presliku školskog vjeronauka.

Jedan od nedostataka župne kateheze sigurno su i nerazrađeni programi za župnu katehezu te pomanjkanje kvalitetnih katekizama koji bi bili pomoć i usmjerenje župnim katehetama u njihovu radu. Zadovoljstvo mi je spomenuti aktivnosti naše biskupije koja je počela razradu načelnih smjernica i planova za župnu katehezu što ih donosi dokument HBK »Župna kateheza u obnovi župne zajednice« te konkretiziranje programa i izradu nekoliko priručnika za župnike i druge župne katehete. Taj je pokušaj, čini mi se, dobro prihvaćen, iako na njemu valja još puno raditi i trajno ga obnavljati.

Iako se o župnoj katehezi govori kao o trenutačno kriznom području, ja se ipak s time ne bih sasvim složio. Naime, mora nam biti jasno da se radi o novom pristupu župnoj katehezi u današnjim okolnostima. Tu promjenu izazvali su, s jedne strane, uvođenje školskoga vjeronauka, sadržaji i upute katehetskih relevantnih dokumenata, nastali i na temelju dosadašnje prakse Crkve, ali i na temelju stručnih i znanstvenih promišljanja o ovom području pa-

storala. Isto je tako, s druge strane, promjena vidljiva i s obzirom na kulturu vremena u kojemu živimo; na kulturu koja je – sadržajno gledajući – tržnica različitih ponuda, stavljenih pred pojedinca njemu na izbor. Župna je kateheza pozvana iznova otkrivati riječ Božju koju bi kao ponudu, izbor, mogla pružiti u vremenu društva koje i nije više samo kršćansko, iako mi još uvijek nismo prestali na njega tako gledati te od roditelja i djece očekivati kao da još uvijek pred sobom imamo katoličku sredinu. Put kojim župna kateheza ima poći, vjerujem, put je povratka na izvore, na katekumenalni put (barem s obzirom na pristup priopćavanja Riječi u okviru katekumenata kao modela), ali i na put koji istovremeno vodi obraćenom kršćaninu u suodgovornom zajedništvu u ostvarenju poslanja Crkve. Tako će župnoj katehezi biti dana zadaća da vjerski sadržaj priopći na način blizak suvremenom čovjeku te mu istodobno otajstva vjere otkriva ukorijenjena u tradiciju Crkve i kateheze u našem narodu.

Do tih pomaka u kvaliteti župne kateheze nužno mora doći. A školski vjeronauk nam u tome pomaže jer olakšava da se ne zadržavamo na pukom vjerskom znanju, nego da župna kateheza bude sasvim prizemna i životna, da u njezinu središtu budu osobni stavovi, vrijednosna usmjerenja i izbor ljestvice vrednota te osobni odnos prema evanđeoskim idealima. Ukoliko kao Crkva budemo dijelili sakramente izvan jasno vidljive i prisutne cjeline te cilja katekumenalnoga hoda onima koji zasebno traže pojedini od sakramenata kršćanske inicijacije, bez katehizacije uklopljene u katekumenat i cjelovito pastoralno djelovanje Crkve koje nužno mora dovesti do osobnog obraćenja, bez aktivnog udjela crkvene zajednice u koju uvode sakramenti inicijacije, te bez stvarnog dioništva i konkretne integracije u zajednicu Crkve i nje-

zino poslanje, onda sakramenti ostaju samo obredno-religiozni čini po kojima se ne postiže željeni cilj – osobno obraćenje i suodgovorno poistovjećenje s evangelizacijskim poslanjem Crkve. Vjernici koji ostaju na razini informacije primljene na školskom vjeronauku, bez ozbiljne župne kateheze i njezina katekumenalnog hoda, ostaju u skupini crkveno i vjerski »rubnih kršćana«, djelomično identificiranih s Crkvom kojoj pripadaju, tj. distanciranih od nje. Takvi vjernici nužno zadržavaju selektivan pristup životu Crkve, sadržajima njezina učenja i ljestvici vrednota te tek povremeno (želeći obilježiti tzv. snažne trenutke života) traže kontakt s Crkvom i svećenikom. Svećenika pak tada promatraju kao službenika, a Crkvu kao instituciju koja pruža religiozne obrtne usluge, što se često pokazuje kao izvor frustracija ne samo za svećenike nego i za njih same. To mi kao Crkva počinjemo egzistencijalno shvaćati i zato sam pun nade i duboko uvjeren da župna kateheza izlazi iz drugog i ulazi u prvi plan.

OBITELJ I VJERSKI ODGOJ DJECE I MLADIH

Kateheza: Kolika je u vjerskom i religioznom odgoju djece i mladih važnost i uloga obitelji i roditelja? Koristim prigodu upitati Vas za sjećanja na katehezu i vjeronauk u Vašem djetinjstvu, konkretno – sličnosti i razlike s današnjom situacijom.

Mons. Hranić: Uloga obitelji je od presudne važnosti kad je riječ o odgoju općenito, a onda isto tako i kad je riječ o vjerskom, odnosno kršćanskom odgoju djece i mladih. Odgoj čini sastavni dio cjelovitog rađanja. Dijete se ne rađa samo po tijelu, nego i duhovno, tj. odgojem, i zato odgoj predstavlja prirodno dovršenje čina rađanja. Iz obitelji potječe gotovo sve. Što djeca ondje nauče, to će ih pratiti cijeli život.

Pored biološkog, svaki čovjek ima i svoje duhovno rodoslovlje. Ono svoj početak ima u Bogu jer je svaki čovjek ideja i slika Božja. Ali to duhovno rodoslovlje blisko je vezano uz bračni i obiteljski život te uz roditeljski i obiteljski odgoj. Često se može čuti da su članovi obitelji djeci i prvi pedagozi i prvi učitelji i vjeroučitelji. A tako doista i jest. Svi drugi, pa i Crkva i škola, samo su delegirani odgojitelji, koji su pozvani pomagati roditeljima u njihovoj odgojnoj zadaći i to u skladu s onim odgojem kakav roditelji žele. Ne može delegirani odgojitelj uzeti pravo odgajati onako kako on to želi. Pa i onda kad roditelji žele vjerski odgoj svoga djeteta, ali propuštaju vjerski odgoj i život u obitelji, u velikoj je opasnosti da bez njihove podrške neplodno ostane i usahne i ono što u vjerskom odgoju pružaju vjeroučitelji i svećenici kao delegirani odgojitelji. S tim se bolnim i frustrirajućim iskustvom danas, nažalost, susreću mnogi pastoralni radnici.

Teško je uspoređivati kako je bilo nekada i kako je danas. Živimo u potpuno novim okolnostima. Promijenila se i slika obitelji. Sve je manje tzv. velikih, višegeneracijskih obitelji, u kojima su, kada je riječ i o vjerskom i religioznom odgoju, veliku ulogu odigravale bake, koje su imale dovoljno vremena, a rekao bih i odvažnosti, poučavati djecu u vjeri i pravilno ih usmjeravati. Danas je sve manje takvih, višegeneracijskih obitelji, a obitelji su rastrgane, otac (a često i majka) svaki dan rade, djeca su u vrtićima. Općenito obitelji imaju premalo vremena da se njezini članovi posвете jedni drugima. Vjerojatno je u takvim okolnostima teže pronaći i dovoljno vremena na adekvatan se način posvetiti i vjerskom i religioznom odgoju vlastite djece. No to svakako ovisi i o samim roditeljima, o njihovom vjerskom i religioznom životu, te stupnju živosti njihove osobne vjere.

Obitelj je i škola kreposti bez kojih niti ljudsko društvo ne može opstati: ona je škola slobode, odgovornosti, pravednosti, međusobnog prihvaćanja, dijeljenja materijalnih dobara, solidarnosti. U obiteljskom zajedništvu stola svatko dobiva prema vlastitim potrebama i daje prema vlastitim mogućnostima. Obitelj zadovoljava materijalne potrebe djece. Ona posreduje i omogućava iskustvo osnovnih ljudskih i kršćanskih vrijednosti. Njoj pripada poslanje očvječenja svijeta. Obitelj je prva škola društvenih kreposti potrebnih svakom društvu, najkompletnija i najbogatija škola ljudskosti, najprirodnije odgojno središte i najidealnija sredina za tjelesni, duhovni i vjerski rast jedne osobe. Stoga ona ima apsolutni odgojni primat. Društvo koje zaboravlja na to, samo sebi oduzima budućnost. Nažalost, naše hrvatsko društvo i odgovorni u njemu ne shvaćaju to ozbiljno. Oni dopuštaju i sami pridone nose stvaranju ozračja i odnosa prema obitelji koji će nam se kao narodu nužno osvetiti. Nema zdravog društva niti budućnosti jednog društva bez zdrave i stabilne obitelji.

MJESTO I ULOGA KATEHEZE U ĐAKOVAČKOJ I SRIJEMSKOJ BISKUPIJI

Kateheza: *Živite i djelujete u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji, koja je vrlo aktivna u brizi za različita područja pastoralnoga rada: organiziranje sustavnijega rada s mladima, katehizaciju odraslih, posebnu katehezu i rad s osobama s posebnim potrebama itd. Možete li to prekomentirati?*

Mons. Hranić: Kod nas je mnogo toga pokrenuto nakon slavlja Druge biskupijske sinode, koja je, saslušavši čitav Božji narod koji se je bio spreman uključiti u sinodsko savjetovanje, dala mnoge smjer-

nice prema kojima treba ići i ukazala na kategorije vjernika kojim se treba više posvetiti. Slijedeći prijedloge Sinode, dosta se toga pokrenulo, iako svi skupa još uvijek osjećamo da bi mnogo toga trebalo sustavnije postaviti. Pripremamo izdavanje završnih sinodskih izvjava i odluka, a poslije toga potrebno je napraviti dugoročan pastoralni plan s točno određenim ciljevima za određeno razdoblje i za svaku pastoralnu godinu, s definiranim konkretnim koracima koji će voditi ostvarenju željenih ciljeva. No moramo biti svjesni da je sazivanjem Druge biskupijske sinode Đakovačka i Srijemska biskupija posla na dug i zahtjevan put sveobuhvatne obnove. Na sinodskim su zasjedanjima bili postavljeni vrlo visoki ideali. No konkretna pastoralna stvarnost pokazuje i određena opiranja zahtjevnim idealima. Zato nismo žurili s izdavanjem završnih sinodskih izvjava i odluka, nego nam se činilo važno u hodu pokrenuti sinodske procese i pokušati produbljivati svijest da je sinoda baština koja nam ostaje. Moramo priznati da je, iako nismo uspjeli pokrenuti i oduševiti svećenike u željenoj mjeri, sinodsko gibanje ipak pokrenulo biskupiju, a započeti procesi su nezaustavljivi. Već ubiremo neke plodove. Stvara se nov poredak pastoralnih prioriteta u životu biskupije i nov mentalitet. Porasla je svijest o važnosti župnih suradnika i rada s njima te je započelo njihovo uključivanje u suodgovornost na župnoj razini, osobito kao suradnika u animiranju pojedinih skupina vjernika. U župnim je zajednicama povećan broj aktivnih vjernika laika te su osnažene skupine volonterskih suradnika. Događa se postupno otvaranje za nove oblike pastoralnoga rada, za poosobljen pristup u pastoralnom radu i za dinamiku skupine koja to omogućuje. Postupno raste otvorenost za zajedničke pastoralne inicijative te za usklađeni i ko-

ordinirani pastoralni rad na biskupijskoj razini; oživljeno je djelovanje Biskupijskoga pastoralnog centra i grana se njegovo djelovanje s povjerenstvima za pojedina područja pastoralnoga rada. Tu su i prvi koraci u planiranju sustavnoga pastoralnog rada te u koordinaciji na biskupijskoj razini. Pokrenuta je i prilično je dobro prihvaćena Škola za župne suradnike, a u njezinu okrilju i Biskupijska glazbena škola.

Sinoda je doista dobro došla i potrebna nam je jer živimo u vremenu u kojem će se ono što dolazi i te kako odraziti i na život naših vjernika. Hrvatska se polako približava EU, pluralnom i sekulariziranom društvu. Globalizacija sve više zahvaća i naše krajeve, a dosta naših vjernika još uvijek živi svoju vjeru iz tradicije ili se smatraju vjernicima jer su kršteni i jer su primili druge sakramente, ali ta vjera nije do kraja zahvatila njihove osobne stavove i uvjerenja. Opasnost je da upravo te nove druš-

tvne okolnosti takvu vjeru i poljuljaju. U tom su smjeru i naše težnje oko dobro organiziranog pastora, kojim želimo pripremiti naše vjernike na te nove izazove, odnosno pomoći mnogima da – kroz katehezu i različite druge sadržaje na katekumenalnom putu – dođu do osobnog iskustva i življenja vjere. Ne zavaravamo se da će se s tako zamišljenom nakanom pastoralnog djelovanja događati čuda, ali osjećamo da trebamo ići putem koji je zacrtala biskupijska sinoda. Uvjereni smo da će to donijeti i željene plodove. Možda to neće biti u mjeri u kojoj bismo htjeli, uvidat ćemo i vlastite pogreške, ali strah od toga ne smije nas zaustaviti. Nova vremena ne možemo i ne smijemo čekati skrštenih ruku, niti ta nova vremena trebamo proklinjati. Mi se jednostavno moramo ozbiljno latiti evangelizacijskog rada. A čovjek je u svakom vremenu jednako otvoren i jednako zatvoren za evandeoski navještaj.